

EBEVEYNLERİN ÇEVİRİMİÇİ MAHREMİYET KAYGILARI İLE SOSYAL MEDYA DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Şahin BAYZAN¹

Öz

Bu çalışma, ebeveynlerin çevrimiçi gizlilik kaygı düzeyleri ile sosyal medya davranışları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Tanımlayıcı tipte kesitsel olarak yürütülen bu araştırma Türkiye’de 81 ilde resmi ilköğretim, ortaokul ve liselerde eğitim gören öğrencilerin ebeveynleri (n=8,305) ile yapılmıştır. Ebeveynler, kotalı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veriler ebeveyn veri toplama formu, Sosyal Medya Davranış Ölçeği (SMDÖ) ve Çevrimiçi Mahremiyet Kaygı Düzeyi Ölçeği (ÇMKDÖ) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson Korelasyon testi ve çoklu regresyon testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Ebeveynler çevrimiçi gizlilik konusunda orta düzeyde endişelidir ve bu endişe şehirde yaşayan ve daha yüksek eğitim seviyesine sahip ebeveynler arasında daha yüksektir. Çocukları anaokuluna, ilköğretilere ve ortaokula giden ebeveynlerin çevrimiçi gizlilik endişeleri daha yüksektir. Şehir merkezinde yaşayan ebeveynlerin kırsal kesimde yaşayanlara göre daha olumlu sosyal medya davranışları vardır. Eğitim seviyesi ve sosyal medya deneyimi arttıkça sosyal medya davranışları olumlu şekilde artmaktadır. Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet endişeleri ile sosyal medya davranışları arasında düşük düzeyde olumlu bir ilişki vardır. Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygıları ve sosyal medya kullanma davranışları üzerinde demografik faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlere yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının, yaş, eğitim düzeyi ve yaşadıkları yer gibi faktörler göz önünde bulundurularak özelleştirilmesi, daha etkili sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevrimiçi mahremiyet, sosyal medya, mahremiyet kaygısı, sosyal medya davranışları.

¹ Dr., Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, E-posta:sahinbayzan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5610-0006

BAYZAN, Ş., (2025). Ebeveynlerin Çevrimiçi Mahremiyet Kaygıları İle Sosyal Medya Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 25(Aile Özel Sayısı Cilt-2), 649-682. DOI:10.21560/spcd.vi. 1640077

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS' ONLINE PRIVACY CONCERNS AND SOCIAL MEDIA BEHAVIORS

Abstract

This study aims to examine the relationship between parents' privacy concerns levels and their social media behaviours. This descriptive cross-sectional study was conducted with the parents (n=8,305) of students attending public primary, secondary and high schools in 81 provinces in Türkiye. Parents were selected by quota sampling method. The data were collected with the parent data collection form, Social Media Behaviour Scale (SMBS) and Online Privacy Anxiety Level Scale (OPALS). In the analysis of the data, t test, one-way analysis of variance (ANOVA), Pearson Correlation test and multiple regression test were used. The significance level was accepted as $p<0.05$. Parents are moderately concerned about online privacy and this concern is higher among parents who live in the city and have higher education levels. Parents whose children attend kindergarten, primary school and secondary school have higher online privacy concerns. Parents living in the city centre have more positive social media behaviours than those living in rural areas. As the level of education and social media experience increases, social media behaviour increases positively. There is a low-level positive relationship between parents' online privacy concerns and social media behaviours. Demographic factors were found to be effective on parents' online privacy concerns and social media use behaviours. Customising education and awareness-raising activities for parents by taking into account factors such as age, education level and place of residence will contribute to obtaining more effective results.

Keywords: *Online privacy, social media, privacy concerns, behavior on social media.*

GİRİŞ

Son otuz yıl içinde yaşanan teknolojik ilerlemeler, toplum üzerinde köklü etkiler bırakmış ve dijital dönüşümü hızlandırmıştır (Yankın, 2018). Bu evrim, yaşam tarzından iş modellerine, eğitim sisteminden sosyal etkileşimlere kadar geniş bir yelpazede etkisini göstermiştir (Göçoğlu, 2020). Masaüstü bilgisayarlardan mobil cihazlara ve akıllı telefonlara doğru yaşanan evrim, iletişim biçimlerini temelden değiştirmiştir (Yaşar, 2020). İnternetin yaygınlaşması bilgiye erişimi kolaylaştırırken, sosyal medyanın yükselişi insan ilişkilerini dijital platformlara taşıyarak toplumsal etkileşim dinamiklerini dönüştürmüştür (Gencer, 2016; Güzel, 2020).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, topluma pek çok fırsat ve olanak sunarken, çeşitli riskleri ve endişeleri de beraberinde getirmiştir. Dünyada altı milyara yaklaşan internet kullanıcısı ve yaklaşık beş milyarı bulan sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Kullanıcıların günlük ortalama yedi saatini internette geçirmesi ve bu sürenin yaklaşık iki buçuk saatini sadece sosyal medyada geçiriyor olması (Kemp, 2023), yoğun bir etkileşim yaşandığına işaret etmektedir. Bu etkileşimlerin bir sonucu olarak, yapılan paylaşımlar nedeniyle kişisel veriler dijital platformlarda istismara açık hale gelmektedir ve bireylerde mahremiyet kaygılarına neden olmaktadır (Arat ve Aslan, 2021).

Mahremiyet, bireyin kişisel bilgilerinin, düşüncelerinin, duygularının, vücut bütünlüğünün ve genel olarak özel yaşamının izinsiz ve istenmeyen bir şekilde müdahaleye uğramasına karşı korunma hakkıdır (Westin, 2003). Bu kavram, bireyin kendi alanını, bilgilerini ve özel yaşamını kontrol etme yeteneği ile ilişkilendirilir ve kişisel özgürlüklerin ve insan haklarının temel bir unsuru olarak kabul edilir (Tuğluk, 2017; Yüksel, 2003). Dijital mahremiyet ise, bireylerin çevrimiçi ortamlarda kişisel bilgilerinin, dijital etkileşimlerinin ve diğer çevrimiçi etkinliklerinin gizliliğini koruma hakkını ifade eder (Kokolakis, 2017). Bu bağlamda, dijital mahremiyet, internet kullanıcılarının çevrimiçi platformlarda bilinçli olarak paylaştıkları verilerin kontrolünü ellerinde tutmalarını ve bu verilerin izinsiz kullanılmasını önlemeyi amaçlar (Aslanyürek, 2016). Sosyal medya platformları, kullanıcıların mahremiyetlerinin sıklıkla ihlal edildiği platformlar olarak ön plana çıkmaktadır (Stasi, 2019).

Sosyal medya, bireylerin bilgi paylaşımlarını, çevrimiçi etkileşim kurmalarını ve diğer insanlarla bağlantı kurmalarını sağlayan popüler platformlardır (Ulaş, 2020; AlKhudari, 2022). Bu platformlar, kullanıcıların fotoğraf, video gibi görsel içerikleri paylaşımlarını sağlayarak sürede büyük bir kitleye ulaşmayı mümkün kılmaktadır (Darı, 2018). Ancak bu platformlar, aynı zamanda kullanıcılarının özel hayatlarını kamuya açık hale getirerek mahremiyetle ilgili çeşitli sorunlara eden olmaktadır (Soydan, 2023). Bu bağlamda, mahrem bilgilerin kamuya açık bir şekilde paylaşılması, bireyleri siber zorbalık, taciz ve tehdit gibi olumsuzluklarla karşı karşıya bırakabilmektedir (Cengiz, 2021). Özellikle ebeveynler, çocuklarının ve kendi mahremiyetlerini koruma konusunda endişe duymaktadır (Güzelçoban, 2023). Sosyal medya kullanımının artması ve beraberinde getirdiği riskler, bu endişeleri daha da derinleştirmektedir (Bostancı, 2019; Cirban-Ekrem ve Er-Güneri, 2021).

Son yıllarda, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili özel bilgileri ve fotoğrafları sosyal medya platformlarında paylaşma eğilimi gözlemlenmektedir (Yüksel, 2021). Araştırmalar, bazı ebeveynlerin, çocuklarıyla ilgili detaylı bilgileri sosyal medyada paylaşarak mahremiyetlerini ihlal ettiklerini ortaya koymaktadır (Yabancı et al., 2018; Baştumur et al., 2021). Ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili detaylı bilgileri görselleştirerek sosyal medyada paylaşması, mahremiyetin doğrudan ihlal edilmesine neden olmakta ve çocukların mahremiyetini tehlikeye atmaktadır (Brosch, 2018). Çocuklarıyla ilgili sürekli içerik paylaşma eğiliminde (sharenting) olan “paylaşan ebeveynler”, çocuğunun doğum anından gençlik dönemine kadar yaşanan tüm anları sosyal medyada paylaşır hale gelmiştir (Baştumur vd., 2021).

Çocukları ile ilgili yapılan paylaşımlara beğeni ve yorum gibi geri bildirimler alan ebeveynler, bu durumu ebeveynlik görevlerinin bir göstergesi olarak algılayarak geri bildirimleri dikkate almaktadır (Keith, 2017; Yüksel, 2021). Günümüzde, çocuklar daha anne karnındayken çektirilen ultrason görüntülerinin ebeveynler tarafından sosyal medya platformlarında paylaşıldığı gözlemlenmektedir (Abidin, 2015; Morse, 2019). Bu durum, çocuğun gizliliği gerektiren durumlarının etik ve ahlaki ilkeler dikkate

alınmadan sosyal medyada ifşa edilmesine neden olmaktadır (Archer ve Kao, 2018; Bessant, 2018). Bu eğilim, ebeveynlerin çocuklarının her anını paylaşma ihtiyacını ortaya koymakta ve sonuç olarak çocukların mahremiyetinin ciddi şekilde ihlal edilmesine yol açmaktadır (Dursun, 2019). Çocuklarının her anını paylaşan ebeveynler, farkına varmadan hem kendilerini hem çocuklarını tehlikeye sokmaktadır (Akkoç ve Ayyıldız, 2021; Pınar, 2018).

Sosyal medyada paylaşılan ebeveynlerden ziyade, bilinçli davranan ebeveyn yaklaşımı, risklerin azaltılmasına ve olası tehlikelerin önlenmesine önemli katkı sunacaktır (Çalapkulu ve Alp, 2020). Dijital platformlarda çocuklara yönelik riskler ve tehditlerin varlığı, ebeveynlerin kaygılanmalarının ve endişe duymalarının en önemli nedenidir. Dijital dünya ile iç içe yaşayan çocuklar gerçek hayattakinden daha fazla risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu risklerle baş edebilmenin en önemli şartı, çocuk ve ebeveynin bu risk ve tehditlere karşı farkındalık sahibi olmasıdır (Domazet ve Lozanovska, 2023).

Dijital ebeveynler, sosyal medyanın gizlilik üzerinde olumsuz bir etkisi olduğundan ve çocuklarının tacizciler tarafından hedef alınabileceğinden endişe duymaktadırlar (Bostancı, 2019). Ancak, genel ve durumsal gizlilik endişelerinin ebeveynlerin sosyal medya paylaşım davranışlarını önemli ölçüde etkilemediğini gösteren dar kapsamlı çalışmalar (Ranzini et al., 2020) dışında, bu endişelerin sosyal medya davranışlarını nasıl etkilediğine dair kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca risk alma ve gizlilik endişeleri de sosyal medya davranışlarını şekillendiren önemli faktörler (Filho et al., 2023) olduğu bulgusu bu kapsamlı çalışma için motivasyon olmuştur. Bu çalışma, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeylerinin sosyal medya davranışlarına olan etkilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, bireylerin tutumları, algıladıkları sosyal normlar ve davranışsal kontrolleri çerçevesinde sosyal medya kullanımını açıklayan Planlı Davranış Teorisi (PDT) temel alınarak aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygısı ve sosyal medya davranışları cinsiyet, farklı kademelerde okuyan çocukları olma durumu, yaş, eğitim düzeyi, yaşadığı yerleşim yeri, sosyal medya kullanım yılı, sosyal medya hesap sayısı ve sosyal medyada geçirilen günlük süre açısından farklılaşmakta mıdır?

2. Anne ve babaların ayrı ayrı sosyal medya davranışları çevrimiçi mahremiyet kaygısı alt boyutları arasındaki ilişki ne düzeydedir?
3. Anne ve babaların ayrı ayrı sosyal medya davranışları çevrimiçi mahremiyet kaygısı alt boyutları tarafından yordanmakta mıdır?

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu çalışmada, ebeveynlerin sosyal medya kullanım davranışlarını anlamlandırmak ve çevrimiçi mahremiyet kaygılarıyla ilişkisini kuramsal bir temele oturtmak amacıyla Planlı Davranış Teorisi (Theory of Planned Behavior- TPB) temel alınmıştır. Ajzen (1991) tarafından geliştirilen PDT, bireylerin belirli bir davranışı gerçekleştirme niyetlerini; tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol olmak üzere üç temel yapı aracılığıyla açıklamaktadır. Tutum, bireyin belirli bir davranışa yönelik olumlu ya da olumsuz değerlendirmesini ifade ederken; öznel norm, bireyin önemli referans gruplarının beklentilerine ilişkin algısını yansıtmaktadır. Algılanan davranışsal kontrol ise bireyin söz konusu davranışı gerçekleştirme konusundaki yeterlilik ve kontrol algısını içermektedir. Bu bağlamda, ebeveynlerin sosyal medya platformlarında çocuklarına ilişkin içerikleri paylaşma ya da dijital mahremiyeti koruma yönündeki davranışları, bu psikososyal belirleyiciler doğrultusunda şekillenebilmektedir. Planlı Davranış Teorisi, yalnızca bireysel tutumları değil, toplumsal normlar ve çevresel faktörlerle etkileşimi de dikkate alarak ebeveyn davranışlarını çok boyutlu ve kuramsal olarak temellendirilmiş biçimde incelemeye olanak tanımaktadır.

Planlı Davranış Teorisi'nin üç temel bileşeni olan tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol, bu çalışmada incelenen ebeveynlerin sosyal medya kullanım davranışlarını ve bu davranışlara etki eden çevrimiçi mahremiyet kaygılarını anlamlandırmada önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır (Chen et al., 2023; Arpacı, 2018). Ebeveynlerin sosyal medya platformlarına yönelik tutumları, gizlilik ihlali ihtimali karşısındaki algılarına göre olumlu ya da olumsuz biçimde şekillenebilmektedir (Walrave et al., 2022). Örneğin, çocuklarının fotoğraflarının çevrimiçi ortamda kötüye kullanılabileceğine yönelik kaygılar, ebeveynin paylaşım yapma eğilimini olumsuz etkileyebilmektedir (Arzoglu et al., 2023; Mitch, 2024). Öznel normlar, toplumda kabul gören ebeveynlik ve dijital mahremiyet normlarının

birey üzerindeki etkisini ifade etmekte; bu da ebeveynlerin sosyal medya davranışlarını, sosyal çevrelerinden gelen beklentiler doğrultusunda biçimlendirebilmektedir (Er et al., 2021; Amon et al., 2022; Ögel, 2022). Algılanan davranışsal kontrol ise ebeveynin sosyal medyada neyi, ne zaman ve nasıl paylaşacağı konusunda kendisini ne düzeyde yeterli ve kontrollü hissettiğiyle ilgilidir. Bu üç boyutun etkileşimi, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygılarının sosyal medya davranışları üzerindeki etkilerini açıklamada kuramsal bir bütünlük sağlamaktadır.

Araştırmanın Modeli

Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeylerinin sosyal medya davranışlarına etkisinin değerlendirilmesine ilişkisel tarama yöntemi ile cevap aranmıştır. İlişkisel tarama modelinde araştırmada yer alan değişkenler ve bu değişkenler arasındaki ilişkiler herhangi bir müdahale olmaksızın, durumu değiştirip etkilemeden var olduğu şekilde tanımlanır (Fraenkel ve Wallen, 2006; Karasar, 1998). Verilerin analizinde t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson Korelasyon testi ve çoklu regresyon testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmaya, Türkiye'nin 81 ilinden ve çocuğu olan 8.305 ebeveyn gönüllü katılmıştır. Araştırmanın örnekleme; kotalı örnekleme yöntemi ile rastgele seçilmiştir. Kotalı örneklemede; evrenin özelliklerini belirlediğine inanılan belirli değişkenlere sahip örnekler dikkate alınır (Gürbüz, 2018; Kılıç, 2013). Ana kütlede var olan özelliğin oranı, örnekleme aynı oranda geçmelidir (Karagöz, 2017). Örneklem sayısı, Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması düzey-2'ye göre 26 alt bölge (İBBS, 2023) dikkate alınarak nüfusa oranlı olarak belirlenmiştir. Anne ve baba katılım oranlarının elde edilen sonuçların doğru yorumlanması açısından dengeli olmasına dikkat edilmiş ve bu doğrultuda örneklemin %50,1'i baba, 49,9'u annelerden oluşmaktadır. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Özellikler

Demografik özellikler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	4161	50.1
	Kadın	4144	49.9
Yaş	32 yaş ve altı	971	11.7
	33-37 yaş arası	1704	20.5
	38-41 yaş arası	1970	23.7
	42-45 yaş arası	1880	22.6
	46 yaş ve üstü	1780	21.4
Eğitim düzeyi	İlkokul	1196	14.4
	Ortaokul	1046	12.6
	Lise	2280	27.5
	Önlisans	879	10.6
	Lisans ve üstü	2904	35.0
Yaşadığı yerleşim yeri	Kentsel	6292	75.8
	Kırsal	2013	24.2
Ana okulda eğitim gören çocuğu olma	Hayır	4920	59.2
	Evet	3385	40.8
İlkokulda eğitim gören çocuğu olma	Hayır	5226	62.9
	Evet	3079	37.1
Ortaokulda eğitim gören çocuğu olma	Hayır	3310	39.9
	Evet	4995	60.1
Lisede eğitim gören çocuğu olma	Hayır	4628	55.7
	Evet	3677	44.3
Üniversitede eğitim gören çocuğu olma	Hayır	6819	82.1
	Evet	1486	17.9
Sosyal medya kullanım yılı	3 yıl ve altı	918	11.1
	4-6 yıl	1710	20.6
	7-9 yıl	1229	14.8
	10 yıl	2083	25.1
	11 yıl ve üstü	2365	28.5
Sahip olduğu sosyal medya hesap sayısı	1 tane	2271	27.3
	2 tane	3186	38.4
	3 tane	2014	24.3
	4 tane ve üstü	834	10.0

	Bir saatten az	2143	25.8
Sosyal medyada geçirilen günlük süre	1-3 saat	4598	55.4
	4 saat ve üstü	1564	18.8
	Toplam	8305	100.0

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen 8 maddelik sosyal medya davranış ölçeği (SMDÖ) ve Alakurt (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 14 maddelik çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeyi ölçeği (ÇMKDÖ) kullanılmıştır.

Sosyal Medya Davranış Ölçeği: Sosyal medya davranışı, bireylerin sosyal medyayı kullanırken sergilediği olumlu veya olumsuz tutum ve davranışları ifade eder. Bu ölçek bu çalışma kapsamında geliştirilmiştir. İlgili ölçme aracının geliştirilmesi sürecinde, ilgili alanyazın taraması yapılmış ve madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu oluşturulduktan sonra, alan uzmanları ve ölçme değerlendirme uzmanlarından görüş alınmış ve 14 maddelik son hali ile uygulamaya çıkmıştır. Geliştirilen ölçme aracından elde edilen ölçümlerin güvenilirlik ve geçerlik kanıtları için açımlayıcı faktör analizi ve Cronbach alfa analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi için uygun örnekleme yöntemi ile 550 kişiye ulaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi yapılmadan önce veri setinin faktörleşebilir yapıya sahip olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett küresellik testi kullanılmıştır. Ölçme aracının maddeleri arasındaki ikili korelasyonlar için Spearman sıra farkları korelasyon katsayısı kullanılmıştır. KMO değerinin 0.50 ve üstünde olması ile Barlett küresellik testinin anlamlı olması verilerin faktör analizine uygun olduğuna işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2012; Field, 2009). Yapılan ön analizler sonucunda veri setinin faktörleşebilir olduğu belirlenmiştir (Veri için, KMO = .652; Barlett testi χ^2 (df) = 1053.166 (91) $p < .001$). Ölçme aracının faktör sayısına karar verme sürecinde, saçılma grafiği, özdeğer ve paralel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Ölçme aracındaki her bir maddenin ilgili faktörde çalıştığının göstergesi olarak faktör yükünün minimum .32 olması gerektiği belirtilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

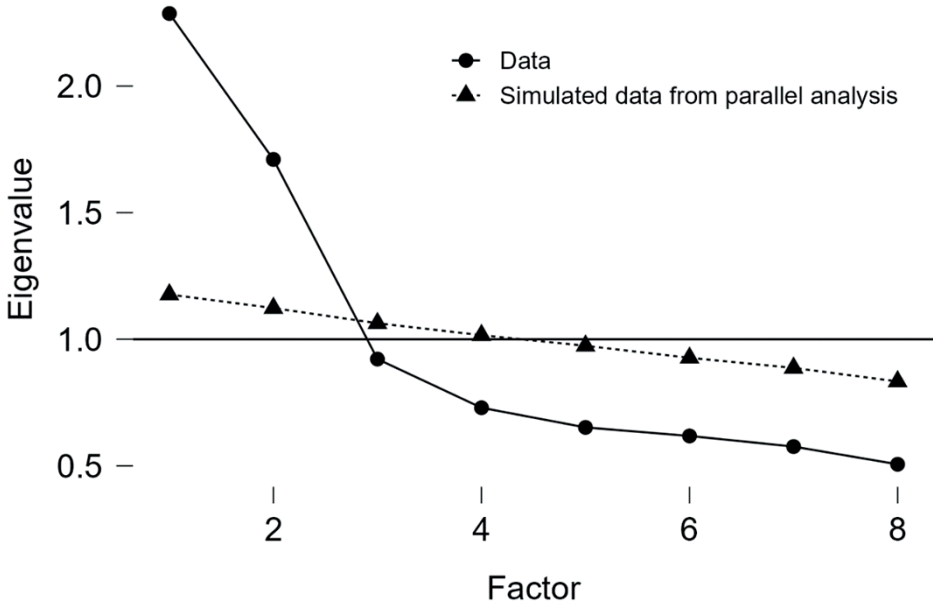
Herhangi bir faktör sınırı konulmadan AFA yapılmış ve iki maddenin (4 ve 8 numara) faktör yükünün. 32'den düşük olduğu tespit edilmiş ve analizden

çıkartılmıştır. İki madde çıkartıldıktan sonra AFA analizi tekrarlanmış ve bir maddenin (10 numara) .32'den düşük faktöre sahip olduğu belirlenmiş ve analizden çıkartılmıştır. Analiz tekrar yapıldığında bir maddenin (12 numara) faktör yükünün .32'den düşük olduğu belirlenmiş ve analizden çıkartılmıştır. Analiz yeniden tekrarlanmış ve iki maddenin (2 ve 3 numara) binişik madde olduğu (birden fazla faktöre yüklendiği) belirlenmiş olduğundan ölçme aracından çıkartılmıştır. Sonuç olarak iki faktör ve sekiz maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Ölçme aracının faktör yük değerleri tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Medya Davranış Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri

Eski madde numarası	Yeni madde numarası	Faktör 1	Faktör 2	Özgül varyans
M1	M1	0.532		0.732
M9	M2	0.513		0.716
M11	M3	0.761		0.433
M14	M4	0.535		0.661
M5	M5		0.451	0.784
M6	M6		0.663	0.576
M7	M7		0.636	0.609
M13	M8		0.483	0.758
Özdeğer:		2.287	1.710	
Açıklanan Varyans (%):		20.60	13.50	
Toplam Açıklanan Varyans (%)		34.10		

Tablo 2 incelendiğinde, ölçme aracındaki maddelerin faktör yüklerinin .451 ile .761 aralığında değiştiği ve varyansın %34,1'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Test edilen modele ilişkin paralel analiz sonucu şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Paralel analiz sonucu

Şekil 1 incelendiğinde, gerçek veriler ile simülasyon verilerinin kesişim noktasının üzerinde iki faktörün yer aldığı görülmektedir. Bu bulgu, geliştirilmiş ölçme aracının iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu desteklemektedir. Ölçekte yer alan ilk dört madde, “Sosyal Medyada Etik ve Paylaşım Bilinci”, son dört madde ise “Sosyal Medyada Güvenlik ve Gizlilik” faktörü olarak adlandırılmıştır. Bu sınıflandırma, ölçme aracının teorik temellere dayalı olarak yapı geçerliğine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçme aracından elde edilen ölçümlerin geçerliğine ilişkin kanıtlar sağlandıktan sonra güvenilirlik analizi için Cronbach alfa yapılmış ve birinci faktör için .672; ikinci faktör için ise .621 ve toplam puan için .634 olduğu tespit edilmiştir. Güvenirlik değerinin .70 ve üstü olması iyi güvenirlğe işaret ettiği (Salvucci vd., 1997) ve .60 ile .70 arasının ise kabul edilebilir olduğu (Griethuijsen vd., 2014) belirtildiğinden ölçme aracının alt faktörleri ve toplam puandan elde edilen ölçümlerin kabul edilebilir uyuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Sonuç olarak geliştirilen ölçme aracından elde edilen ölçümlerin güvenilir ve geçerli olduğu tespit edilmiştir. Ölçme aracından toplamda en düşük 8 ve en yüksek

24 puan alınmaktadır. Alınan yüksek puan sosyal medya davranışlarının olumlu olduğuna yorumlanmaktadır.

Çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeyi ölçeği (ÇMKDÖ): Buchanan ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen ve Alakurt (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeyi ölçeği 14 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin boyutları “e-posta kullanımı”, “çevrimiçi güven” ve “çevrimiçi ödeme” olarak isimlendirilmiştir. Ölçek geliştirilirken hesaplanan psikometrik özelliklere göre ölçeğin uyum indekslerinden ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı $\chi^2/sd = 1.97$ 'dir. Diğer uyum indeksleri; NFI = .92, CFI = .96, GFI = .92, RMSEA = .06 olarak bulunmuştur. Tüm bu indeksler incelendiğinde ölçeğin yapı geçerliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeğin tümü için hesaplanan Cronbach α değeri 0,89 olduğu görülmüştür. 5'li likert tipinde olan ölçekten en düşük 14 en yüksek ise 70 puan alınmaktadır. Yapılan çalışma için ise ölçeğin tamamı için Cronbach Alpha güvenirlik değeri 0,932 olarak hesaplanmıştır. Ölçme araçlarına ait normal dağılım, güvenirlik ve betimsel istatistikleri tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek ve Alt Boyutlarına Ait Normallik ve Güvenirlik Analizleri ile Betimsel İstatistikler

Ölçek ve alt boyutlar	Min.	Max.	Mean	SD	Skew.	Kurt.	Cronbach α
ÇMKDÖ-F1	6.00	30.00	15.42	5.82	0.45	-0.37	.891
ÇMKDÖ-F2	2.00	10.00	6.35	2.16	-0.07	-0.77	.759
ÇMKDÖ-F3	6.00	30.00	19.78	6.16	-0.18	-0.80	.892
ÇMKDÖ-Total	14.00	70.00	41.55	12.56	0.09	-0.52	.932
SMDÖ-F1	4.00	12.00	8.39	2.53	-0.17	-1.10	.679
SMDÖ-F2	4.00	12.00	10.01	1.82	-0.87	0.36	.637
SMDÖ-Total	8.00	24.00	18.39	3.34	-0.37	-0.25	.645

Tablo 3 incelendiğinde, her iki ölçme aracı ve alt boyutlarından elde edilen ölçümlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.96 aralığında olduğu görülmektedir. Bu bulgu değerlere ait dağılımların normal dağılım sergilediklerine işaret etmektedir (George and Mallery, 2010; Shiel and Cartwright, 2015). Ölçme araçları ve alt boyutlarının normal dağılım sergilemesinden dolayı fark analizlerinde parametrik istatistikler kullanılmıştır.

Ölçme araçları ve alt faktörleri için elde edilen güvenirlik değerlerinin .637 ile .932 arasında değiştiği görülmektedir. Güvenirlik değerinin .70 ve üstü olması iyi güvenirliğe işaret ettiği (Salvucci vd., 1997) ve .60 ile .70 arasının ise kabul edilebilir olduğu (Griethuijsen vd., 2014) belirtildiğinden ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin kabul edilebilir ve iyi uyuma sahip oldukları tespit edilmiştir.

Ölçme araçlarının alt boyutları arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, çevrimiçi mahremiyet ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyonların .640 ile .737 aralığında, sosyal medya davranış ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyonun ise .663 olduğu tespit edilmiş ve her iki ölçeğin toplam puanları alınarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışma için etik kurul onayı ve Millî Eğitim Bakanlığı'ndan uygulama izni alınmıştır. Ardından, 81 il Milli Eğitim Müdürlükleri ile paylaşılan çevrimiçi anket linki aracılığıyla ebeveynlerin çalışmaya katılımı sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılan veri analiz teknikleri şu şekildedir. Sosyodemografik değişkenlerin betimlenmesi amacıyla frekans ve yüzde analizleri kullanılmıştır. Ölçme araçlarından elde edilen ölçümlerin normalliği için çarpıklık ve basıklık istatistikleri ve güvenirlik kanıtı için Cronbach alfa katsayısı kullanılmıştır. Sosyal medya davranışları ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Fark analizleri için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek ve yordama analizleri için korelasyon ve çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Veri analizleri SPSS (versiyon 25) paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiş ve istatistiksel anlamlılık için .05 düzeyi dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'ndan etik kurul (Araştırma kodu/tarih: 2022.02.14 / 23.02.2022) izni ve araştırmanın yürütülmesi için ilgili kurumlardan gerekli

yasal izin alınmıştır. Bu araştırma süresince Helsinki Deklarasyonu’na sadık kalınmıştır. Katılımcılardan elde edilen bilgilerin gizli tutulacağı belirtilerek “gizlilik ve gizliliğin korunması” ilkesi ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyenlerin alınması ile de “özerkliğe saygı” ilkesini içeren etik ilkeleri yerine getirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler için yazarlarından mail yoluyla izin alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında ilk olarak, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygıları ile sosyal medya davranışlarının sosyodemografik değişkenlere göre farklılığı incelenmiştir. İki gruplu değişkenler için bağımsız örneklem t-testi, ikiden fazla gruba sahip değişkenler için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Sonuçlar tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Çevrimiçi Mahremiyet Kaygıları ile Sosyal Medya Davranışlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişkenler			Çevrimiçi Mahremiyet Kaygı Düzeyi Ölçeği		Sosyal Medya Davranış Ölçeği	
		N	$\bar{X} \pm Sd$	Analiz	$\bar{X} \pm Sd$	Analiz
Cinsiyet	Erkek	4161	41.62±12.48	t=0.49, p=.625	18.40±3.37	t=0.31, p=.754
	Kadın	4144	41.48±12.65		18.38±3.32	
Yaşadığı Yer	Kentsel	6292	41.76±12.51	t=2.76, p=.006	18.44±3.34	t=2.16, p=.031
	Kırsal	2013	40.88±12.71		18.25±3.36	
Anaokulda Eğitim Gören Çocuğu Olma	Hayır	4920	41.60±12.52	t=0.41, p=.680	18.53±3.32	t=4.73, p=.000
	Evet	3385	41.48±12.63		18.18±3.36	
İlkokulda Eğitim Gören Çocuğu Olma	Hayır	5226	41.46±12.43	t=0.86, p=.388	18.50±3.31	t=3.77, p=.000
	Evet	3079	41.70±12.79		18.21±3.39	
Ortaokulda Eğitim Gören Çocuğu Olma	Hayır	3310	41.34±12.30	t=1.24, p=.213	18.74±3.30	t=7.73, p=.000
	Evet	4995	41.69±12.74		18.16±3.35	

Lisede Eğitim Gören Çocuğu Olma	Hayır	4628	42.12±12.72	t=4.69, p=.000	18.36±3.29	t=0.96, p=.335
	Evet	3677	40.83±12.34		18.43±3.40	
Üniversitede Eğitim Gören Çocuğu Olma	Hayır	6819	41.70±12.53	t=2.40, p=.016	18.39±3.31	t=-0.22, p=.827
	Evet	1486	40.84±12.71		18.37±3.50	

Tablo 4 incelendiğinde, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeylerinin yaşadığı yer ve çocuklarının lise veya üniversitede eğitim görmesine göre anlamlı farklılık gösterdiği, diğer değişkenlere göre ise anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ortalamalara göre, şehir merkezinde yaşayan ve lise veya üniversitede çocuğu olmayan ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygıları daha yüksektir. Ebeveynlerin sosyal medya davranışları, yaşadığı yer ve çocuğunun okul öncesi, ilkokul veya ortaokulda okumasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ortalamalara göre, şehir merkezinde yaşayan ebeveynlerin sosyal medya davranışları, kırsaldakilere göre daha olumludur. Ayrıca, okul öncesi, ilkokul veya ortaokulda okuyan çocuğu olmayan ebeveynlerin sosyal medya davranışları, çocuğu bu okullarda okuyanlara göre daha olumludur. Diğer bir ifadeyle okul öncesi, ilkokul veya ortaokulda çocuğu olan ebeveynlerin problemli sosyal medya kullanımından bahsedilebilir.

Ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygıları ve sosyal medya davranışları, yaş, eğitim düzeyi, sosyal medya kullanım yılı, sahip oldukları hesap sayısı ve günlük sosyal medya süresi değişkenlerine göre ANOVA testi ile incelenmiştir. Bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların Çevrimiçi Mahremiyet Kaygı Düzeylerinin ve Sosyal Medya Davranışlarının Farklı Değişkenlere Göre ANOVA Sonuçları

Değişkenler		Çevrimiçi Mahremiyet Kaygı Düzeyi Ölçeği / Sosyal Medya Davranış Ölçeği						
	Grup	N	Mean / Mean	SD / SD	F / F	p / p	Fark / Fark	
Yaş	32 yaş ve altı (1)	971	40,64 / 18,44	13,12 / 3,31	2.73 / 1.39	.028 / .234	3 > 1	--
	33-37 yaş (2)	1704	41,44 / 18,28	12,82 / 3,33				
	38-41 yaş (3)	1970	42,10 / 18,32	12,60 / 3,38				
	42-45 yaş (4)	1880	41,26 / 18,52	11,97 / 3,36				
	46 yaş ve üstü (5)	1780	41,84 / 18,41	12,55 / 3,30				
Eğitim Düzeyi	İlkokul (1)	1196	39,86 / 17,78	13,07 / 3,50	18.36 / 83.98	.000 / .000	3;4;5 > 1 3;4;5 > 2 4;5 > 3	4;5 > 1 3;4;5 > 2 4;5 > 3 5 > 4
	Ortaokul (2)	1046	39,81 / 17,52	13,25 / 3,50				
	Lise (3)	2280	41,37 / 17,98	12,66 / 3,25				
	Önlisans (4)	879	42,91 / 18,62	12,70 / 3,17				
	Lisans ve üstü (5)	2904	42,60 / 19,21	11,81 / 3,15				
Sosyal Medya Kullanım Yılı	3 yıl ve altı (1)	918	41,04 / 17,98	13,43 / 3,63	1.93 / 8.43	.102 / .000	--	3;4;5 > 1 4;5 > 2
	4-6 yıl (2)	1710	41,09 / 18,15	12,93 / 3,35				
	7-9 yıl (3)	1229	41,38 / 18,48	12,33 / 3,35				
	10 yıl (4)	2083	42,03 / 18,49	12,22 / 3,30				
	11 yıl ve üstü (5)	2365	41,74 / 18,59	12,36 / 3,23				
Sahip Olduğu Sosyal Medya Hesap Sayısı	1 tane (1)	2271	41,51 / 18,16	13,10 / 3,55	0.37 / 6.05	.778 / .000	--	3;4 > 1
	2 tane (2)	3186	41,72 / 18,40	12,17 / 3,21				
	3 tane (3)	2014	41,40 / 18,58	12,56 / 3,29				
	4 tane ve üstü (4)	834	41,36 / 18,51	12,59 / 3,34				
Sosyal Medyada Geçirilen Günlük Süre	Bir saatten az (1)	2143	41,37 / 18,31	13,29 / 3,50	0.38 / 10.41	.686 / .000	--	2 > 1;3
	1-3 saat (2)	4598	41,57 / 18,53	12,29 / 3,28				
	4 saat ve üstü (3)	1564	41,72 / 18,10	12,35 / 3,29				

Tablo 5'e göre, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeyleri yaşa ($F = 2.73$; $p < .05$) ve eğitim düzeyine ($F = 18.36$; $p < .05$) göre anlamlı farklılık göstermektedir; 38-41 yaş aralığındaki ebeveynler 32 yaş ve altındakilere göre daha yüksek kaygı düzeyine sahiptir, ayrıca eğitim düzeyi arttıkça çevrimiçi mahremiyet kaygısı artmaktadır. Sosyal medya kullanım yılı, hesap sayısı ve günlük kullanım süresi açısından anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .05$). Ebeveynlerin sosyal medya davranışları eğitim düzeyine ($F = 83.98$; $p < .05$),

sosyal medya deneyimine ($F = 8.43$; $p < .05$), sahip olunan hesap sayısına ($F = 6.05$; $p < .05$) ve günlük sosyal medya kullanım süresine ($F = 10.41$; $p < .05$) göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eğitim düzeyi ve sosyal medya deneyimi arttıkça sosyal medya davranışı da olumlu yönde artmaktadır. 3 veya daha fazla sosyal medya hesabı olan ebeveynlerde ve günlük 1-3 saat sosyal medyada vakit geçirenlerde sosyal medya davranışı daha olumludur. Sosyal medya kullanım süresi arttıkça problemlili bir sosyal medya kullanımı, yani olumsuz bir sosyal medya davranışı söz konusu olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan 4144 anne ve 4161 babanın ayrı ayrı sosyal medya davranışları ile çevrim içi mahremiyet kaygı puanları arasındaki ilişki basit korelasyon analizi ile incelenmiştir. Tablo 6'da ilişkisi incelenen değişkenlere ait betimsel istatistikler ve değişkenlere ait korelasyon değerleri yer almaktadır.

Tablo 6. Anne ve Babaların Sosyal Medya Davranışları ile Çevrim İçi Mahremiyet Kaygısı Arasındaki İlişkileri Gösteren Korelasyon Değerleri

	1	2	3	4	
Anne	1.Sosyal Medya Davranışları	,223**	,432**	,379**	
	2. E-posta Kullanımı		,516**	,591**	
	3. Çevrimiçi Güven			,647**	
	4. Çevrimiçi Ödeme				
	Aritmetik Ortalama	18,38	15,73	6,67	20,67
	Standart Sapma	3,31	6,03	1,90	6,50
Baba	1.Sosyal Medya Davranışları	,257**	,451**	,384**	
	2. E-posta Kullanımı		,538**	,606**	
	3. Çevrimiçi Güven			,661**	
	4. Çevrimiçi Ödeme				
	Aritmetik Ortalama	18,40	16,11	6,60	20,56
	Standart Sapma	3,37	5,91	1,90	6,49

** $p < 0,01$

Tablo 6 incelendiğinde annelerin sosyal medya davranışları, çevrim içi mahremiyet kaygısının alt boyutları olan e-posta kullanım kaygısı, çevrimiçi güven kaygısı ve çevrim içi ödeme kaygısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Sosyal medya davranışları ile e-posta kullanım

kaygısı arasında düşük düzeyde pozitif ($r= 0,223$; $p<0,01$) bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Buna göre annelerin e-posta kullanım kaygıları arttıkça sosyal medyada güvenlik davranışlarının da artması beklenebilir. Annelerin sosyal medya davranışları ile çevrimiçi güven kaygısı arasında ise orta düzeyde pozitif ($r=0,432$ $p<0,01$) bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu durumda annelerin çevrimiçi güven kaygısı arttıkça sosyal medya güvenlik davranışlarında da artış olacağı öngörülebilir. Sosyal medya davranışları ile çevrimiçi ödeme kaygısı arasında ise orta düzeyde pozitif ($r=0,379$; $p<0,01$) bir ilişki bulunmuştur. Buna göre çevrimiçi ödeme kaygısı yüksek düzeyde olan annelerin sosyal medya güvenlik davranışlarının da yüksek olması beklenebilir. Benzer ilişki sonuçları babalar için de geçerlidir. Babaların sosyal medya güvenlik davranışları incelendiğinde e-posta kullanım kaygısı ile düşük düzeyde pozitif ($r= ,257$; $p<0,01$), çevrimiçi güven kaygısı ile orta düzeyde pozitif ($r= ,451$; $p<0,01$) ve çevrimiçi ödeme kaygısı ile orta düzeyde pozitif ($r= ,384$; $p<0,01$) bir ilişki söz konusudur. Ayrıca değişkenler arasındaki tüm ilişkiler incelendiğinde babalardan elde edilen korelasyonların annelerden elde edilene göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Babaların sosyal medya davranışlarını şekillendirirken annelere göre daha belirgin bir hassasiyet gösterdiği ve bu alandaki farkındalıklarının annelere kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir.

Anne ve babaların ayrı ayrı sosyal medya davranışlarının çevrimiçi mahremiyetin alt boyutları tarafından yordanıp yordanmadığını incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Çoklu regresyon analizinde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenle korelasyonlarının istatistiksel olarak anlamlı olması ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin 0.80'den daha yüksek olmaması bu değişkenler üzerinden regresyon analizinin yapılabileceğine ilişkin kanıt sağlar (Büyüköztürk, 2006). Bu çalışma için Tablo 6'da yer alan bulgular çoklu regresyon analizinin yapılabileceğini göstermektedir. Ayrıca çoklu regresyon analizinin temel varsayımlarından çoklu bağlantı varsayımının kontrol edilmesi amacıyla Varyans Artış Faktörü (VIF) , Tolerans Değeri ve Durum Koşul indeksi (CI) değerleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Çoklu Bağlantı Varsayımı İçin Katsayı Tablosu

	Varyans Artış Faktörü (VIF)	Tolerans Değeri	Koşul indeksi (CI)
Anne Sabit			1,000
E-posta Kullanımı	1,613	,620	7,527
Çevrimiçi Güven	1,805	,554	9,572
Çevrimiçi Ödeme	2,033	,492	11,750
Baba Sabit			1,000
E-posta Kullanımı	1,668	,599	7,868
Çevrimiçi Güven	1,875	,533	9,594
Çevrimiçi Ödeme	2,107	,475	11,891

Çoklu bağlantı varsayımı için incelenen Varyans artış faktörü (VIF) değerinin 10'dan küçük olması, Tolerans değerinin 0.10'dan büyük olması, durum koşul indeksinin (CI=Condition Index) ise 30'dan küçük olması beklenmektedir (Hair, Black, Babin, Anderson and Tatham, 2006; Tabachnick, Fidell, and Osterlind, 2001; Uyanık ve Güler, 2013). Tüm bu sınırlar doğrultusunda Tablo 7'de yer alan değerler incelendiğinde çalışmada kullanılan veri setinde çoklu bağlantı problemi olmadığı ve verilerin çoklu doğrusal regresyon analizi için uygun olduğu görülmüştür.

Anne ve babaların ayrı ayrı çevrimiçi mahremiyet kaygısı alt boyut puanlarının sosyal medya davranış puanlarını yordama gücünü belirlemek için çoklu regresyon analizinden enter regresyon modeli kullanılarak yordayıcı değişkenlerin sosyal medya davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir ve sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Anne ve Babaların Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Alt Boyut Puanlarının Sosyal Medya Davranış Puanlarını Yordama Düzeyi

	Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	R	R ²	ΔR^2	F
Anne	Sabit	12,916	,178		72,606	,000	,455	,207	,207	360,438**
	E-posta Kullanımı	-,039	,010	-,072	-4,077	,000				
	Çevrimiçi Güven	,591	,033	,338	18,190	,000				
	Çevrimiçi Ödeme	,103	,010	,203	10,270	,000				
Baba	Sabit	12,734	,178		71,631	,000	,466	,217	,217	384,959**
	E-posta Kullanımı	-,022	,010	-,039	-2,202	,028				
	Çevrimiçi Güven	,636	,033	,359	19,098	,000				
	Çevrimiçi Ödeme	,089	,010	,171	8,580	,000				

P<0,01

Tablo 8 incelendiğinde anne ve babaların sosyal medya davranışlarının çevrimiçi mahremiyet kaygısı alt boyutlarından e-posta kullanımı, çevrimiçi güven ve çevrimiçi ödeme ile yordanması modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{anne}=360,438$; $p<0,01$; $F_{baba}=384,959$; $p<0,01$). Kurulan bu modelde anneler için bağımsız değişkenler bağımlı değişkeni yaklaşık olarak %21 ($R^2=0,207$) babalar için ise yaklaşık olarak %22 oranında ($R^2=0,217$) açıklamaktadır. Anne ve babalar için sosyal medya davranışlarının e-posta kullanımı, çevrimiçi güven ve çevrimiçi ödeme değişkenleri üzerinden yordanması amacıyla kurulan bu modelde her üç bağımsız değişken de istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcıdır (Anneler için: $t_{e-posta\ kullanımı} = -4,077$, $p<0,01$; $t_{çevrimiçigüven} = 18,190$, $p<0,01$; $t_{çevrimiçiödeme} = 10,270$, $p<0,01$; Babalar için: $t_{e-posta\ kullanımı} = -2,202$, $p<0,05$; $t_{çevrimiçigüven} = 19,098$, $p<0,01$; $t_{çevrimiçiödeme} = 8,580$, $p<0,01$). Bağımsız değişkenlerin katsayıları incelendiğinde ise anne ve babaların her ikisinin de sosyal medya davranışını en çok etkileyen çevrimiçi mahremiyet kaygısının, çevrimiçi güven kaygısı olduğu ancak babalar için bu değerin annelerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Katsayılar üzerinden elde edilen regresyon denklemleri şu şekildedir;

Sosyal medya davranışı_(anne) = 12,916 + (0,591) çevrimiçi güven + (0,103) çevrimiçi ödeme + (-0,039) e-posta kullanımı ve Sosyal medya davranışı_(baba) = 12,734 + (0,636) çevrimiçi güven + (0,089) çevrimiçi ödeme + (-0,022) eposta kullanımı şeklinde olmaktadır. Bu katsayılar, çevrimiçi güven düzeyi 1 birim arttığında, sosyal medya davranışının pozitif veya negatif yönde değişimini ifade etmektedir. Çevrimiçi güven hem annelerin hem de babaların sosyal medya davranışlarını en fazla etkileyen faktördür. Ancak, babalar için etkisi daha yüksektir. Çevrimiçi ödeme, sosyal medya davranışlarını annelerde babalara göre biraz daha fazla etkilemektedir. E-posta kullanımı, sosyal medya davranışı üzerinde hafif olumsuz bir etkiye sahiptir ve annelerde bu etki biraz daha belirgindir. Genel olarak, babaların sosyal medya davranışları çevrimiçi güven ile daha güçlü bir ilişki içinde iken anneler için çevrimiçi ödeme faktörü daha fazla etkiye sahiptir.

TARTIŞMA

Araştırma sonuçlarına göre, çevrimiçi mahremiyet kaygısı düzeylerinde cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ve ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeyleri genellikle orta düzeydedir. Bu durum, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet konusundaki endişelerinin paylaşım yükledikleri anlam, paylaşım sebepleri ve dünya görüşleri gibi etkenlere bağlı olarak değişebileceğini göstermektedir. Sezerer-Albayrak (2020) çalışmasında, bazı ebeveynlerin çocuklarının çevrimiçi mahremiyeti konusunda endişe duymadığı, ancak genel olarak ebeveynlerin çocuklarının mahremiyetinin tehlikede olabileceği konusunda kaygı taşıdığı bulunmuştur. Ranzini ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında ise, ebeveynlerin mahremiyet kaygılarının paylaşım davranışlarını etkilemediği ve sadece durumsal kaygıların ebeveynlerin genel paylaşımıyla çok düşük düzeyde ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Walrave ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında, ebeveynlerin, ergenlik çağındaki çocuklarıyla ilgili bilgileri paylaşım sebeplerinin, onlarla gurur duyma ve aile-arkadaşlarını bilgilendirme amaçlı olduğu belirtilmiştir.

Farklı eğitim kademelerindeki çocuklara sahip ebeveynler arasında lisede, üniversitede eğitim gören çocuğu olan ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygılarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Lise ve üniversite düzeyinde eğitim gören çocuğu bulunmayan ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygı

düzeleri, çocuğu bu eğitim kademesinde öğrenim gören ebeveynlere kıyasla daha yüksek seviyede tespit edilmiştir. Bu bulgu, daha küçük yaşta veya alt eğitim kademelerinde öğrenim gören çocuklara sahip genç ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygısının daha belirgin olabileceğine yorumlanabilir. Bununla birlikte bu bulgu, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygılarının, çocukları lise ve üniversite düzeyinde eğitim almaya başladığında azalma eğilimi gösterse de tamamen ortadan kalkmadığını ve belirli bir düzeyde devam ettiğini de ortaya koymaktadır. Nitekim araştırmalar ebeveynlerin, çocuklarının dijital becerilerine güvendikleri ölçüde daha az endişe duyduklarını ortaya koymaktadır (Livingstone et al., 2018). Genç ebeveynler hem kendi kişisel güvenlikleri hem de çocuklarının çevrimiçi mahremiyeti konusunda kaygı duymaktadır (Greyson et al., 2021). Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının mahremiyetine ilişkin kaygılarının süreklilik gösterdiğini ortaya koyan mevcut bulgularla da örtüşmektedir. Bu doğrultuda, ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygılarının süreklilik arz eden bir durum olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kaygıları azaltmaya yönelik dijital mahremiyet farkındalık eğitimlerinin sürdürülebilir bir şekilde uygulanması, mahremiyet kaygılarının etkin yönetimine ve azaltılmasına önemli ölçüde katkı sağlayabilir.

Anaokulu, ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitim gören çocuğa sahip olma durumuna göre ebeveynlerin sosyal medya davranışları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Her iki grup da ortalama puanın üzerinde olumlu sosyal medya davranışları sergilemekle birlikte, çocuğu bu eğitim seviyelerinde öğrenim görmeyen ebeveynlerin sosyal medya davranışlarının, çocuğu bu seviyelerde eğitim gören ebeveynlere kıyasla daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, çocukları büyüdükçe çevrimiçi mahremiyet kaygısı azalma eğilimi gösteren ebeveynlerin, sosyal medya kullanım alışkanlıklarında daha olumlu bir değişim gösterdiğini düşündürmektedir. Bu durum, ebeveynlerdeki sorumluluk algısının çocukların dijital dünyaya daha aşına hale gelmesi ve kendi mahremiyetlerini koruma becerilerinin gelişmesiyle birlikte azalmasıyla açıklanabilir. Ayrıca, çocuklarını dijital risklerden koruma çabası içinde olan ebeveynlerin zamanla dijital okuryazarlık düzeylerinin ve bilinç seviyelerinin artması, çocukların büyümesiyle birlikte ebeveynlerin risk algılarında meydana gelen değişimler

de bu sürece katkıda bulunabilir. Nitekim araştırmalar da ebeveynlerin, çocuklarının dijital mahremiyetini koruma sorumluluğunun, çocukların kendi mahremiyetlerini yönetme becerileri geliştikçe azalabildiğini göstermektedir (Stoilova et al., 2020). Ayrıca ebeveynlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin, çocuklarını dijital tehditlerden koruma çabalarıyla artmakta olduğunu gösteren çalışmalar da bu durumu desteklemektedir (Yaman et al., 2019).

Çalışmada, kırsalda yaşayan ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeylerinin, şehir merkezinde yaşayan ebeveynlere göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu durum, kırsal kesimde yaşayan ebeveynlerin dijital okuryazarlık ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığının daha düşük olmasıyla açıklanabilir. Dijital araçlara sahiplik ve erişimdeki eşitsizlikler, kırsalda yaşayan ebeveynlerin çevrimiçi riskler hakkında yeterli bilgiye ulaşamamasına sebep olmaktadır (Bakó, 2019). Avrupa Birliği ülkelerinde şehirlerde yaşayan bireylerin dijital becerilerinin kırsal kesimde yaşayanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Eurostat, 2023). Şimşek ve arkadaşları (2023) büyükşehirlerde yaşayan ebeveynlerin dijital ebeveynlik puanlarının kırsal kesimde yaşayanlardan daha yüksek olduğunu, Pazarcıkcı ve arkadaşları (2022) ise kırsal kesimde yaşayan annelerin çocuklarını dijital olarak daha fazla ihmal ettiğini bulgulamışlardır. Bu durumda, dijital eşitsizliğin dijital okuryazarlık ve çevrimiçi mahremiyet farkındalığı üzerindeki etkilerinin detaylı bir şekilde incelenmesi ve kırsal-şehir arasındaki dijital eşitsizliklerin giderilmesi için plan ve programların oluşturulması gerekmektedir.

Bu çalışmada, 32 yaş ve altındaki ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygısının diğer yaş gruplarına kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, genç ebeveynlerin, daha ileri yaşlardaki ebeveynler kadar mahremiyete yüksek düzeyde anlam yüklediğini göstermektedir. Kuşaklar arasındaki bu farklılık, bireylerin aile ve özel yaşama atfettikleri değerler, dünya görüşleri, yaşam deneyimleri ve toplumsal algılar ile açıklanabilir. Nitekim, Zeissig ve arkadaşları (2017), yaşlı internet kullanıcılarının mahremiyet farkındalığının daha yüksek olduğunu ve kişisel verilerini gençlere kıyasla daha etkin şekilde koruduklarını ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Akbuğa (2023), 65-74 yaş grubundaki bireylerin sosyal medyada toplumsal değerler ve aidiyet bağlamında kendilerini ifade ettiklerini ve özel yaşamlarının ihlal edilmesinden

duydıkları endişenin yüksek olduğunu belirtmiştir. Kakırman Yıldız (2012) ise, 1980 sonrası doğan bireylerin teknolojiye daha aşina olmaları nedeniyle çevrimiçi paylaşımlarında daha özgür davrandıklarını ve yaşlı bireylere kıyasla daha düşük mahremiyet kaygısı taşıdıklarını vurgulamaktadır. Bu bulgular, mahremiyet kavramının dijitalleşmeyle birlikte dönüşüme uğradığını ve önceki kuşaklar tarafından mahremiyete atfedilen anlamın değişmeye başladığını göstermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda, dijital platformlarda ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyetine yönelik olası tehditlerin önlenmesi için genç ebeveynlere ve ebeveyn adaylarına yönelik dijital ebeveynlik farkındalık programlarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve sürekliliğinin sağlanması koruyucu ve önleyici bir tedbir olarak uygulanabilir.

Bu çalışmada, ilkokul ve ortaokul mezunu ebeveynlerin çevrimiçi mahremiyet kaygısının, lise ve üstü mezun ebeveynlere kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, eğitim seviyesinin yükselmesinin, bireylerin çevrimiçi riskler konusundaki farkındalığını artıran önemli bir etken olabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, daha yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin dijital okuryazarlık becerilerinin gelişmiş olmasıyla birlikte, çevrimiçi mahremiyet ve güvenlik konularına yönelik bilinç düzeylerinin artmasının, dijital risklere karşı farkındalıklarını güçlendirdiğini göstermektedir. Bu durum, söz konusu ebeveynlerin çevrimiçi tehditlere karşı daha duyarlı hale gelmelerine ve dolayısıyla daha yüksek düzeyde mahremiyet kaygısı sergilemelerine neden olabilir. Nitekim, önceki araştırmalar ebeveynlerin eğitim seviyesinin dijital okuryazarlık düzeylerini artırarak çevrimiçi gizlilik ve güvenlik konularında farkındalıklarını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Desimpelaere et al., 2020; Purnama et al., 2021). Bu doğrultuda, eğitim seviyesi düşük ebeveynlerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin, çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını artırmada önemli bir rol oynayabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada, eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin sosyal medyada daha olumlu davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu bulgu, eğitimin ebeveynlerin dijital okuryazarlık ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesiyle birlikte, sosyal medyada etik ilkeler ve mahremiyet bilinci doğrultusunda hareket etme bilincini artırmasıyla açıklanabilir. Nitekim, önceki araştırmalar, eğitim düzeyi

yüksek ebeveynlerin sosyal medya kullanımında daha bilinçli, etik ve olumlu bir tutum sergilediklerini ortaya koymaktadır (Abubakari, 2020). Ayrıca, eğitim düzeyinin yükselmesiyle birlikte bireylerin çevrimiçi ortamda daha sorumlu ve güvenli bir şekilde etkileşimde bulunma farkındalıklarının arttığı ve bunun sosyal medya kullanımına olumlu yönde yansıdığı gösterilmiştir (Pons-Salvador et al., 2022). Dijital becerilerin ebeveynlerin sosyal medya davranışlarını olumlu yönde etkilediği göz önünde bulundurulduğunda, eğitim politikaları kapsamında ebeveynlerin dijital yeterliliklerini artırmaya yönelik teşvik edici politikaların geliştirilmesi, onların sosyal medya kullanımını daha bilinçli, etik ve sorumlu bir şekilde yönlendirmelerine katkı sağlayabilir. Bu tür politikalar, ebeveynlerin dijital okuryazarlık düzeylerini yükselterek çevrimiçi ortamda daha güvenli ve bilinçli etkileşimde bulunmalarını destekleyebilir.

Bu çalışmada, sosyal medya deneyimi, sahip olunan sosyal medya hesap sayısı ve sosyal medyada geçirilen sürenin çevrimiçi mahremiyet kaygısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Ancak, istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte, sosyal medya deneyimi ve sosyal medyada geçirilen sürenin artmasıyla birlikte çevrimiçi mahremiyet kaygısının da yükselme eğilimi gösterdiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, bu üç değişkenin ebeveynlerin sosyal medya davranışlarını anlamlı şekilde etkilediği belirlenmiştir. Çalışma bulguları, günde dört saat ve üzeri süreyle sosyal medyada vakit geçiren ebeveynlerin sosyal medya davranışlarının diğer gruplara kıyasla daha olumsuz olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, sahip olunan sosyal medya hesap sayısının artmasıyla ebeveynlerin daha olumlu sosyal medya davranışları sergilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, sosyal medya deneyiminin artması, ebeveynlerin sosyal medya kullanımına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu sonuçlar, bireylerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarının, dijital okuryazarlık seviyelerinin, çevrimiçi etkileşim deneyimlerinin ve medya tüketim alışkanlıklarının etkisiyle açıklanabilir. Nitekim, önceki araştırmalar, sosyal medyada uzun süre vakit geçirmenin dijital bağımlılık, aşırı paylaşım eğilimi, olumsuz etkileşimler ve manipülatif veya yanıltıcı içeriklere daha fazla maruz kalma gibi riskleri artırabileceğini ortaya koymaktadır (Dumitru, 2024; Bouffard et al., 2021; Stangl et al., 2023). Buna karşılık, birden fazla sosyal medya hesabına sahip olmanın bireylerin farklı platformların dinamiklerini,

mahremiyet politikalarını ve güvenlik ayarlarını daha iyi anlamalarına katkı sağladığı ve bu durumun daha bilinçli ve sorumlu sosyal medya davranışları sergilemelerine yardımcı olduğu gösterilmiştir (Aghasian et al., 2017; Shevchuk et al., 2020). Ayrıca, yapılan araştırmalar, sosyal medya deneyiminin bireylerin dijital okuryazarlık düzeylerini artırarak yanıltıcı veya zararlı içerikleri tanıma becerilerini geliştirdiğini ve çevrimiçi güvenlik farkındalıklarını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Guess et al., 2020).

Bu çalışmada, sosyal medya davranışları ile çevrimiçi mahremiyet kaygısı istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Annelerin ve babaların sosyal medya davranışlarının, çevrimiçi mahremiyet kaygısının alt boyutları olan e-posta kullanım kaygısı, çevrimiçi güven kaygısı ve çevrimiçi ödeme kaygısı ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, değişkenler arasındaki tüm ilişkiler değerlendirildiğinde, babalardan elde edilen korelasyon değerlerinin annelere kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Babaların annelere kıyasla daha yüksek korelasyon değerlerine sahip olması, teknoloji kullanım farklılıkları, çevrimiçi risk algısı ve dijital yetkinlik seviyesi ile açıklanabilir. Önceki araştırmalar, erkeklerin çevrimiçi risk algılarının daha yüksek olduğunu ve güvenlik konularına daha fazla önem verdiklerini göstermektedir (McGill and Thompson, 2021). Bu durum, babaların sosyal medya davranışlarının çevrimiçi mahremiyet kaygısıyla daha güçlü bir ilişki sergilemesine yol açabilir. Ayrıca, babaların annelere kıyasla daha fazla dijital yetkinlik ve teknolojik araçları daha aktif kullanma eğilimine sahip olmaları (Casillas et al., 2017; Fidan and Çelik, 2020), bu ilişkinin daha belirgin hale gelmesini açıklayabilir.

Anne ve babaların çevrimiçi mahremiyet kaygısının alt boyutları olan e-posta kullanım kaygısı, çevrimiçi güven kaygısı ve çevrimiçi ödeme kaygısının, sosyal medya davranışlarının istatistiksel olarak anlamlı yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir. Bu kaygılar, bireylerin sosyal medya platformlarında daha dikkatli davranmalarına, güvenlik önlemleri almalarına ve kullanım alışkanlıklarını bu doğrultuda şekillendirmelerine katkı sağlamaktadır. Nitekim, önceki araştırmalar çevrimiçi güvenlik tehditleri konusunda endişe duyan bireylerin sosyal medyada daha temkinli hareket ettiklerini ortaya koymaktadır (Van Schaik et al., 2017; Cengiz et al., 2022). Yoğun iletişim, etkileşim ve

paylaşımın yaşandığı dijital platformlarda çevrimiçi güvenin sağlanması, bireylerin konunun ciddiye alınmasını gerektirecek kaygılara sahip olmasını gerektirmektedir.

Elde edilen bulgular, ebeveynlerin sosyal medya kullanım davranışlarının Planlı Davranış Teorisi'nin üç temel bileşeni olan tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol bağlamında değerlendirilebileceğini ortaya koymaktadır. Şehir merkezinde yaşayan, daha yüksek eğitim düzeyine sahip ve sosyal medya deneyimi fazla olan ebeveynlerin daha olumlu sosyal medya davranışları sergilemesi, bu bireylerin dijital ortamda mahremiyeti koruma konusundaki olumlu tutumlarını ve davranışsal yeterlilik algılarını yansıtmaktadır. Aynı şekilde, çocuklarının yaşına, eğitim düzeyine ve dijital yeterliliğine bağlı olarak mahremiyet kaygılarının farklılık göstermesi, ebeveynlerin toplumsal beklentiler ve ebeveynlik normlarına ilişkin öznel norm algılarının sosyal medya davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle mahremiyet kaygısı alt boyutlarının (e-posta, çevrimiçi güven, çevrimiçi ödeme) sosyal medya davranışlarını yordaması, ebeveynlerin kendi kontrol düzeylerine ve risk yönetimi becerilerine olan inançlarının davranışlarını nasıl şekillendirdiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, PDT bileşenleri, sadece bireysel özelliklerin değil; aynı zamanda toplumsal ve teknolojik çevrenin etkisiyle şekillenen ebeveyn davranışlarını çok boyutlu biçimde açıklama gücüne sahiptir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın bulguları, problemlili sosyal medya kullanımının ebeveynlerde çevrimiçi mahremiyet ihlali başta olmak üzere olumsuz sosyal medya davranışlarını tetiklediğini ortaya koymaktadır. Sosyal medya platformlarının sunduğu çeşitli fırsatlar ebeveynlerin bu ortamları olumlu bir şekilde değerlendirmelerine katkı sağlasa da mahremiyet ihlali, kişisel veri güvenliği ve çevrimiçi riskler gibi unsurlar endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Özellikle ebeveynlerin sosyal medyada sergilediği olumsuz kullanım biçimleri ve çevrimiçi mahremiyet kaygıları, dijital okuryazarlık düzeylerinin artırılması ve bilinçlendirme çalışmalarıyla azaltılabilir.

Çevrimiçi mahremiyet kaygısı, bireylerin sosyal medya kullanım alışkanlıklarını ve çevrimiçi risklere karşı aldıkları önlemleri belirleyen

kritik bir faktördür. Bu kaygının yüksek olması, bireylerin sosyal medyada daha temkinli davranmalarına, güvenlik önlemleri almalarına ve dijital etkileşimlerini kontrollü biçimde sürdürmelerine katkı sağlamaktadır. Bulgular, çevrimiçi mahremiyet kaygısı arttıkça bireylerin daha bilinçli sosyal medya davranışları sergilediğini göstermektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin dijital mahremiyet farkındalığını artıran ve sürdürülebilir öğrenmeyi destekleyen eğitim programlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, Planlı Davranış Teorisi'nin temel bileşenleri olan tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrolün; bireysel farklılıkların yanı sıra toplumsal değerler, dijital deneyim ve teknolojik çevreyle etkileşim sonucunda şekillenen ebeveyn davranışlarını çok boyutlu biçimde açıklama potansiyelini doğrular niteliktedir. Bu doğrultuda, ebeveynlerin toplumsal değerleri de içeren çevrimiçi mahremiyet farkındalıklarını artırmak ve dijital deneyimlerinin gelişimine katkı sunacak dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmek amacıyla; sürdürülebilir eğitim programlarının, bilinçlendirme çalışmalarının ve etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma kesitsel tasarımda gerçekleştirildiği için yordayıcılar ve sonuç arasında nedensellik ilişkisinin kurulması için uzunlamasına tasarımların kullanılması önerilmektedir. Araştırmada kullanılan çevrimiçi mahremiyet kaygı düzeyi ölçeği ve araştırmacı tarafından bu çalışma kapsamında geliştirilen ve kullanılan sosyal medya davranışı ölçeği öz bildirime dayalı olduğu için ebeveynler çeşitli nedenlerle gerçek davranışları açıklamak istememiş olabilirler.

KAYNAKÇA

- Abidin, C. (2015). Micromicrocelebrity: Branding babies on the internet. *M/C Journal*, 18(5), 1-13.
- Abubakari, Y. (2020). Perspectives of teachers and Parents on Parent-Teacher Communication and Social Media Communication. *Journal of Applied Technical and Educational Sciences*, 10(4), 5-36.
- Aghasian, E., Garg, S., Gao, L., Yu, S., and Montgomery, J. (2017). Scoring users' privacy disclosure across multiple online social networks. *IEEE Access*, 5, 13118-13130.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Akbuğa, F. (2023). Yaşlı Bireylerin Sosyal Ağlardaki "Dijital Suskunluğu." *The Journal of Social Sciences*, 62(62), 328-345.
- Akkoç B, Ayyıldız T. (2022). Yeni Bir Çocuk Hakları İhlali Şekli: "Paylaşan Ebeveynlik" ve Pediatri Hemşirelerinin Rolü. *Akdeniz Hemşirelik Dergisi*. 1(2), 77-82.
- Alakurt, T. (2017). Adaptation of Online Privacy Concern Scale into Turkish culture. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 7(4), 611-636.
- AlKhudari, M. N. (2022). The Role of Social Networks in Forming Social Relations among University Students. *International Journal of Education in Mathematics Science and Technology*, 11(1), 222-236.
- Amon, M. J., Kartvelishvili, N., Bertenthal, B. I., Hugenberg, K., and Kapadia, A. (2022). Sharenting and Children's privacy in the United States: parenting style, practices, and perspectives on sharing young children's photos on social media. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*, 6(CSCW1), 1-30.
- Arat, T., and Aslan, M. M. (2021). Sosyal Medyada Veri Güvenliği ve Kişisel Mahremiyet Sorunu. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(35), 387-401.
- Archer, C., and Kao, K. T. (2018). Mother, baby and Facebook makes three: Does social media provide social support for new mothers? *Media International Australia*, 168(1), 122-139.
- Arpacı, İ. (2018). What drives students online self-disclosure behavior on social media? A hybrid SEM and artificial intelligence approach. *International Journal of Mobile Communications*, 18(1), 1.
- Arzoglu, E., Kortessniemi, Y., Ruutu, S., and Elo, T. (2023). The role of Privacy Obstacles in Privacy Paradox: A System Dynamics Analysis. *Systems*, 11(4), 205.
- Aslanyürek, M. (2016). İnternet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 80-106.
- Bakó, R. K. (2019). Digital Naïves Go Online. *Acta Universitatis Sapientiae. Communicatio*, 6(1), 121-129.

- Baştemur, U., Borucu, D. H., and Bulut, S. (2021). Psychological Consequences of Sharenting: A Case Study. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 28(2), 166–173.
- Bessant, C. (2018). Sharenting: Balancing conflicting rights of parents and children. *Journal of Computer, Media and Telecommunication Law*, 23(1), 1-3.
- Bostancı, M. (2019). Digital Parents' Perception of Privacy in Social Media. *AJIT-e Academic Journal of Information Technology*, 10(38), 115–128.
- Bouffard, S., Giglio, D., and Zheng, Z. (2021). Social media and romantic relationship: Excessive social media use leads to relationship conflicts, negative outcomes, and addiction via mediated pathways. *Social Science Computer Review*, 40(6), 1523–1541.
- Brosch, A. (2016). When the child is born into the internet: sharenting as a growing trend among parents on facebook. *The New Educational Review*, 43(1), 225–235.
- Casillas, S., Cabezas, M., Ibarra, M. S., and Rodríguez, G. (2017). Evaluation of digital competence from a gender perspective. In *TEEM 2017: Proceedings of the 5th International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality*.
- Cengiz, A. B., Kalem, G., and Boluk, P. S. (2022). The effect of social media user behaviors on security and privacy threats. *IEEE Access*, 10, 57674–57684.
- Cengiz, G. (2021). Siber Suçlar, Sosyal Medya ve Siber Etik. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(3), 407-424.
- Chen, Z., Zhang, Y., and Zhang, Z. (2023). Research on privacy protection willingness of new media platform users based on theory of planned behavior. *Communications in Humanities Research*, 16(1), 264–271.
- Cirban Ekrem, E., and Er Güneri, S. (2021). Digital Reflection of Violence Against Women. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 4(8), 362–370.
- Çalapkulu, Ç., and Alp, F. (2020). Dijital Ebeveynler ile Çocukların Sosyal Medya Kullanımı Üzerindeki Mahremiyet İlişkisi. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 132-144.
- Darı, A. (2018). Sosyal medya ve siyaset: Türkiye'deki siyasi partilerin sosyal medya kullanımı. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Desimpelaere, L., Hudders, L., and Van De Sompel, D. (2020). Knowledge as a strategy for privacy protection: How a privacy literacy training affects children's online disclosure behavior. *Computers in Human Behavior*, 110, 106382.
- Domazet, S. S., and Šušak-Lozanovska, I. (2023). Children's data and privacy online-growing up in a digital age. *Politika nacionalne bezbednosti*, 24(1).
- Dumitru, F. (2024). Dependența de social media și izolarea socială a elevilor. *Revista De Pedagogie Digitala*, 3(1), 10–14.
- Dursun, C. (2019). Ebeveynlerin Çocuklarını Sosyal Medyada Teşhiri: Çocuk Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 4(8), 195-208.

- Er, S., Özgül, T., Yilmaztürk, N. H., and Çok, F. (2021). Anababaların çocuklarıyla ilgili sosyal medya paylaşımları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- Eurostat. (2023). *EU digital skills divide: cities outpace rural areas*. <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230320-2> adresinden alındı
- Fidan, İ., and Çelik, F. (2020). İlkokul çağı öğrencilerinin ders çalışma sürecinde teknolojik araç kullanımına ilişkin veli görüşleri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 484–512.
- Filho, E. J. M. A., De Jesus Lobato Pompeu Gammarano, I., and Duarte, E. M. C. (2023). Smile, YOU'RE Being Watched: Digital Privacy and Risk Perception Regarding Data Sharing on Social Networks. *Interacting With Computers*, 35(1), 12–23.
- Fraenkel, J. R., and Wallen, N. E. (2006). How to design and evaluate research in education (6th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Gencer, Y. (2016). Sosyal Medya Ağlarında Örgütlenme: Dijital Aktivizmin Toplumsal Dönüşüme Yansımaları. *Intermedia International E-Journal*, 2(2), 505-522
- George, D., and Mallery, M. (2010). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. Pearson.
- Göçoğlu, V. (2020). Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Dijital Dönüşüm: Nesnelerin İnterneti Üzerine Bir İnceleme. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 615-628.
- Greyson, D., Chabot, C., Mniszak, C., and Shoveller, J. A. (2021). Social media and online safety practices of young parents. *Journal of Information Science*, 49(5), 1344–1357.
- Griethuijsen, R. A. L. F., Eijck, M. W., Haste, H., Brok, P. J., Skinner, N. C., Mansour, N., et al. (2014). Global patterns in students' views of science and interest in science. *Research in Science Education*, 45(4), 581–603.
- Guess, A. M., Lerner, M., Lyons, B., Montgomery, J. M., Nyhan, B., Reifler, J., and Sircar, N. (2020). A digital media literacy intervention increases discernment between mainstream and false news in the United States and India. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(27), 15536–15545.
- Güzel, C. (2020). A Theoretical Investigation On The Entity, Development And Usage Areas Of Social Media. *Sosyolojik Düşün*, 5(2), 93–112.
- Güzelçoban, F. (2023). Dijital Ebeveynlik ve TRT Çocuk Uygulamaları. *TRT Akademi*, 08(19), 992–1007.
- Kakırman Yıldız, A. (2012). Sosyal Paylaşım Sitelerinin Dijital Yerlilerin Bilgi Edinme ve Mahremiyet Anlayışına Etkisi. *Bilgi Dünyası*, 13(2), 529–542.
- Karagöz, Y. (2017). SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasar, N. (1998). Araştırmalarda rapor hazırlama yöntemi. Ankara: Pars Matbaacılık Sanayi.
- Keith, B. E., and Steinberg, S. (2017). Parental Sharing on the Internet: Child Privacy in the Age of Social Media and the Pediatrician's Role. *JAMA Pediatrics*, 171(5), 413-421.

- Kemp, S. (2023). Digital 2023: Global Overview Report — DataReportal – Global Digital Insights. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report> adresinden alındı
- Kokolakis, S. (2017). Privacy attitudes and privacy behaviour: A review of current research on the privacy paradox phenomenon. *Computers and Security*, 64, 122-134.
- Livingstone, S., Blum-Ross, A., and Zhang, D. (2018). What do parents think, and do, about their children's online privacy? In *Parenting for a Digital Future: Survey Report 3*. Department of Media and Communications, The London School of Economics and Political Science. <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/87954> adresinden alındı
- McGill, T., and Thompson, N. (2021). Exploring potential gender differences in information security and privacy. *Information and Computer Security*, 29(5), 850–865.
- Mitch, P. (2024). Enhancing user privacy protection on social media platforms: A Comprehensive analysis of Self-Regulatory and Supervisory mechanisms. *International Journal of Social Sciences and Public Administration*, 3(2), 89–97.
- Morse, J. (2019). So it's come to this: An unborn baby 'kidfluencer' has 112,000 Instagram followers. <https://mashable.com/article/unborn-kidfluencer/> adresinden alındı
- Ögel, H. (2022). Demographic, social network structure and Instagram use related factors predicting parents' sharenting behaviors. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar - Current Approaches in Psychiatry*, 14(Ek 1), 28–36.
- Pazarcıkçı, F., Ağralı, H., and Aydınlı, A. (2022). Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Sağlık Okuryazarlığı ve Çeşitli Değişkenler ile İlişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 23(3), 292–301.
- Pınar, Ö. (2018). Oğlunun fotoğraflarını izinsiz sosyal medyada paylaştan anne suçlu bulundu. *BBS News Türkçe*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42604622> adresinden alındı
- Pons-Salvador, G., Zubieta-Méndez, X., and Frias-Navarro, D. (2022). Parents' digital competence in guiding and supervising young children's use of the Internet. *European Journal of Communication*, 37(4), 443–459.
- Purnama, S., Ulfah, M., Machali, I., Wibowo, A., and Narmaditya, B. S. (2021). Does digital literacy influence students' online risk? Evidence from Covid-19. *Heliyon*, 7(6), e07406.
- Ranzini, G., Newlands, G. E., and Lutz, C. (2020). Sharenting, Peer Influence, and Privacy Concerns: A Study on the Instagram-Sharing Behaviors of Parents in the United Kingdom. *Social Media + Society*, 6(4), 205630512097837.
- Salvucci, S., Walter, E., Conley, V., Fink, S., and Saba, M. (1997). Measurement Error Studies at the National Center for Education Statistics.
- Sezerer Albayrak, E. (2020). Sosyal Medya'da Çocuk Mahremiyeti: Ebeveynlerin Instagram'daki Çocuk Mahremiyetine Bakış Açıları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1211–1226.

- Shevchuk, R., Melnyk, A., Opalko, O., and Shevchuk, H. (2020). Software for automatic estimating security settings of social media accounts. *2022 12th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, 769–773.
- Shiel, G., and Cartwright, F. (2015). Analyzing data from a national assessment of educational achievement. World Bank Group.
- Stangl, F. J., Riedl, R., Kiemeswenger, R., and Montag, C. (2023). Negative psychological and physiological effects of social networking site use: The example of Facebook. *Frontiers in Psychology*, 14.
- Stoilova, M., Livingstone, S., and Nandagiri, R. (2020). Digital by default: children's capacity to understand and manage online data and privacy. *Media and Communication*, 8(4), 197–207.
- Şimşek, Z. C., Canbeldek, M., and Işıkoğlu, N. (2023). Ebeveynlerin Pandemi Sürecinde Dijital Ebeveynliğe Yönelik Deneyimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 250–271.
- Tuğluk, A. (2017). Bir Mahremiyet Mekânı Olarak Servet-i Fünun Romanında “Oda”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 170-179.
- Ulaş, S. (2020). Marka İletişiminde Sosyal Medya ve Çevrimiçi Etkileşim (Online Engagement) İlişkisi: Limasol Türk Kooperatif Bankası Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 274–285.
- Van Schaik, P., Jansen, J., Onibokun, J., Camp, J., and Kusev, P. (2017). Security and privacy in online social networking: Risk perceptions and precautionary behaviour. *Computers in Human Behavior*, 78, 283–297.
- Walrave, M., Verswijvel, K., Ouvrein, G., Staes, L., Hallam, L., and Hardies, K. (2022). The Limits of Sharenting: Exploring parents' and adolescents' sharenting boundaries through the lens of Communication Privacy Management theory. *Frontiers in Education*, 7.
- Walrave, M., Verswijvel, K., Ouvrein, G., Staes, L., Hallam, L., and Hardies, K. (2022). The Limits of Sharenting: Exploring Parents' and Adolescents' Sharenting Boundaries Through the Lens of Communication Privacy Management Theory. *Frontiers in Education*, 7.
- Westin, A. F. (2003). Social and Political Dimensions of Privacy. *Journal of Social Issues*, 59(2), 431- 453.
- Yabancı, C., Akça, F. ve Ulutaş, E. (2018). Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı ve Duygusal Zekâ Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54, 191-218.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Yurdakul, I. K., Çoklar, A. N., and Güyer, T. (2019). Exploration of Parents' Digital Parenting Efficacy through Several Demographic Variables. *Eğitim ve Bilim*.

- Yankın, F. B. (2019). Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışma Yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 7(2), 1-38.
- Yaşar, İ. H. (2020). İletişim tarihine kısa bir bakış: Analogdan dijitale iletişim araçlarının gelişimi ve bireye yansımaları. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 183-207.
- Yüksel, H. (2021). Construction Of Child's Image In Social Media In The Context Of Sharenting. *Akademik Düşünce Dergisi*, (4), 50-68.
- Yüksel, M. (2003), Mahremiyet hakkı ve sosyo-tarihsel gelişimi, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58(1), 181- 213.
- Zeissig, E. M., Lidynia, C., Vervier, L., Gadeib, A., and Ziefle, M. (2017). Online Privacy Perceptions of Older Adults. *Human Aspects of IT for the Aged Population. Applications, Services and Contexts*, 181-200.